

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОВІТУ В УКРАЇНІ

В Україні, як і у сьому світі питання правового регулювання спадкування досить актуальне. Це пов'язано з тим, що трапляються численні випадки чвар в родинних стосунках після відкриття спадкової маси (після смерті заповідача), коли спадкоємці відповідно до черг спадкування по закону, починають оспорювати спадок. Після цього родинні зв'язки між переліченими особами, іноді, назавжди припиняються, хоча ці спадкоємці (брати, сестри) є найріднішими людьми між собою. Тому дуже важливо попередити подібні ситуації за допомогою застосування у практичному житті такого правового інституту як заповіт. Але в Україні оформлення заповіту не досить популярно серед населення, відтак у 2017 році в Україні померли понад 570 тисяч людей, а кількість підписаних заповітів не перевищила 150 тисяч штук. Про це свідчать дані Державної служби статистики, зазначила у коментарі Радіо НВ керівник з комунікації Opendatabot Дарина Даниленко[1].

Відповідно до Цивільного кодексу України, заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [2]. Цьому питанню присвячена Глава 85 Цивільного кодексу України. Не зважаючи на наявність законодавчого підґрунтя у цій сфері, у практичній площині виникає багато спірних питань. Зокрема, трапляються випадки, коли спадкодавець тяжко хворіє і складає заповіт на особу, яка про нього піклується, і це може бути стороння особа, що не являється рідним або близьким родичам. Тому що, після нотаріального оформлення заповіту, за заповідачем (хворою, літньою) людиною припиняється піклування і вона залишається самотня. Тому родинні стосунки бувають побудовані на майновій вигоді, а моральні норми залишаються в стороні. Може бути і таке, що потенційні спадкоємці не знають, що саме на них був складений заповіт. Саме ця прогалина у законодавстві є не врегульованою і необхідно внести зміни у нормативно-правові акти України, зокрема зобов'язати нотаріусів повідомляти конкретних осіб, тобто спадкоємців, про існування даного заповіту.

Крім того, під час спадкування можуть виникнути наступні ускладнення: призначення додаткового строку для прийняття спадщини; визнання права власності на спадкове майно в процесі спадкування; визнання заповіту недійсним в судовому порядку; встановлення факту знаходження на утриманні спадкодавця певних осіб (для подальшого отримання обов'язкової частки у спадщині); відсутність оригіналів правовстановлюючих документів на майно, яке повинно переходити по спадщині; великий розмір оподаткування спадкового майна, встановлений Податковим кодексом України, який не доступний мало захищеним верствам населення нашої держави тощо.

Незважаючи на де-які не врегульовані законодавством питання, спадкування за заповітом має ряд переваг. По-перше, сама наявність заповіту вже є волевиявленням спадкодавця щодо спадкування свого майна. По-друге, якщо здійснюється спадкування за заповітом, то переходять права і певне майно конкретній фізичній або юридичній особі. Таким чином, можна уникнути непорозумінь та чвар між спадкоємцями. По-третє, суттєвою перевагою спадкування за заповітом є можливість визначення часток кожного спадкоємця у спадковому майні чи взагалі прямого визначення, хто яке майно отримає. Завдяки цьому після смерті особи її родичі зможуть уникнути чвар щодо поділу спадку між собою. По-четверте, закон передбачає можливість складання заповіту з умовою, тобто спадкодавець має можливість визначити деякі умови, при виконанні яких особи, обрані як спадкоємці, отримають спадок, а також визначити долю майна на випадок невиконання зазначеної умови. По-п'яте, особа може скласти заповіт, а через деякий час внести до нього зміни чи взагалі скасувати.

Список літератури

1. В останній момент. Стало відомо, скільки українців не залишають заповіт. *Нове время*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/v-ostanniy-moment-stalo-vidomo-skilki-ukrajincev-ne-zalishayut-zapovit-50002683.html> (дата звернення: 25.03.2019).
2. Цивільний кодекс України 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення: 23.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n6073> (дата звернення: 25.03.2019).